

ΠΡΩΤΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

ΥΠΟΘΕΣΗ NAZARENKO ΚΑΤΑ ΡΩΣΙΑΣ

(Προσφυγή αριθ. 39438/13)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

16 Ιουλίου 2015

ΤΕΛΕΣΙΔΙΚΗ

16/10/2015

Η εν λόγω απόφαση έχει καταστεί τελεσίδικη σύμφωνα με το άρθρο 44, παράγραφος 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υποστεί φραστικές αναδιατυπώσεις.

Στην υπόθεση Nazarenko κατά Ρωσίας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτος Τομέας), συνεδριάζοντας σε Τμήμα αποτελούμενο από τους:

Isabelle Berro, *Πρόεδρο,*

Elisabeth Steiner,

Khanlar Hajiyev,

Mirjana Lazarova Trajkovska,

Julia Laffranque,

Ksenija Turković,

Dmitry Dedov, *δικαστές,*

και Søren Nielsen, *Γραμματέα του Τμήματος,*

Αφού διαβουλευτηκε κεκλεισμένων των θυρών στις 23 Ιουνίου 2015,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία ελήφθη κατά την ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέκυψε από μία προσφυγή (αριθ. 39438/13) κατά της Ρωσικής Ομοσπονδίας, η οποία κατατέθηκε στο Δικαστήριο βάσει του άρθρου 34 της Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (εφεξής «η Σύμβαση») από ένα Ρώσο υπήκοο, τον κ. Anatoliy Sergeyevich Nazarenko (εφεξής «ο προσφεύγων»), στις 15 Μαΐου 2013.
2. Η Ρωσική Κυβέρνηση (εφεξής «η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε από τον G.

Matyushkin, Εκπρόσωπο της Ρωσικής Ομοσπονδίας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.

3. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε, μεταξύ άλλων, ότι η αφαίρεση της πατρότητάς του είχε στερήσει το δικαίωμα να επικοινωνεί με την κόρη του ή να καταθέτει αστικές αγωγές για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων της και ότι δεν είχε ενημερωθεί για την ημερομηνία εκδίκασης της έφεσής του.

4. Στις 15 Οκτωβρίου 2013 οι ανωτέρω καταγγελίες κοινοποιήθηκαν στην Κυβέρνηση και το υπόλοιπο της προσφυγής κηρύχθηκε απαράδεκτο. Αποφασίστηκε, επίσης, να εφαρμοστεί το άρθρο 41 του Κανονισμού του Δικαστηρίου και να δοθεί προτεραιότητα στην εφαρμογή.

ΤΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ

Ι. ΟΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1965 και ζει στην πόλη Ulan-Ude.

6. Το 2007, η σύζυγος του προσφεύγοντα, Ν., γέννησε μια κόρη, την Α.

7. Το 2010, ο προσφεύγων και η Ν. χώρισαν.

8. Στις 18 Ιανουαρίου 2011 η Περιφερειακή Αρχή Παιδικής Μέριμνας και Κηδεμονίας του Oktyabrskiy (εφεξής «η Αρχή Παιδικής Μέριμνας») καθόρισε την κατοικία της Α. ως εξής: τις ζυγές εβδομάδες με τον προσφεύγοντα και τις μονές εβδομάδες με τη μητέρα της, Ν. Τον Ιανουάριο, Ιούνιο, Ιούλιο και Αύγουστο, η Α. θα έμενε με τον προσφεύγοντα, επί μία εβδομάδα της επιλογής του ανά μήνα.

Α. Γεγονότα που προηγήθηκαν της αφαίρεσης της πατρότητας

9. Στις 22 Μαρτίου 2011, ο προσφεύγων ανακάλυψε αρκετές μελανιές στο σώμα της Α. Υποψιαζόμενος ότι είχε υποστεί ξυλοδαρμό και κακοποιηθεί σεξουαλικά από το νέο σύντροφο της Ν., αρνήθηκε να επιστρέψει την Α. στη Ν.

10. Κατά τη διάρκεια του επόμενου έτους η Α. έζησε μαζί με τον προσφεύγοντα και τη γιαγιά από τον πατέρα της. Σε αρκετές περιπτώσεις ο προσφεύγων επέτρεψε στη Ν. να επισκεφθεί την Α. παρουσία του.

11. Στις 25 Μαρτίου 2011 ο προσφεύγων κατήγγειλε στην αστυνομία και στην Περιφερειακή Ανακριτική Επιτροπή του Oktyabrskiy ότι η κόρη της Α. είχε υποστεί ξυλοδαρμό και κακοποιηθεί σεξουαλικά από το σύντροφο της Ν. Η Ανακριτική

Επιτροπή κίνησε προανάκριση.

12. Τόσο ο προσφεύγων όσο και η Ν. υπέβαλαν αίτημα στο Περιφερειακό Δικαστήριο του Oktyabrskiy, στο Ulan-Ude, για έκδοση εντολής για τη διαμονή του παιδιού σε σχέση με την Α.

13. Στις 25 Απριλίου 2011 η Α. εξετάστηκε από τον ανακριτή, επικουρούμενο από ψυχολόγο, στο πλαίσιο της προανάκρισης. Η Α. δήλωσε ότι ήθελε να ζήσει με τον προσφεύγοντα επειδή ήταν καλός, ενώ η μητέρα της και ο νέος σύντροφος της μητέρας της της φέρονταν άσχημα. Εξετάστηκε και πάλι από τον ανακριτή, επικουρούμενο από ψυχολόγο, στις 27 Ιουνίου και στις 3 Αυγούστου του 2011 και επιβεβαίωσε τις προηγούμενες καταθέσεις της.

14. Στις 19 Μαΐου 2011 το Περιφερειακό Δικαστήριο του Oktyabrskiy δέχθηκε την προσφυγή της Ν. για έκδοση εντολής για τη διαμονή του παιδιού και απέρριψε μία παρόμοια προσφυγή από τον προσφεύγοντα. Το δικαστήριο έκρινε ότι και οι δύο γονείς είχαν, μέχρι τότε, ίσο μερίδιο στην ανατροφή της Α. Και οι δύο είχαν επαρκή οικονομικά μέσα και οι συνθήκες βιοπορισμού τους ήταν εξίσου ικανοποιητικές. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη το φύλο και την ηλικία της Α., ήταν προτιμότερο γι' αυτή να ανατραφεί από τη μητέρα της. Ένα παιδί ηλικίας κάτω των δώδεκα ετών θα μπορούσε να αποχωριστεί τη μητέρα του μόνο σε εξαιρετικές περιστάσεις. Τέτοιες περιστάσεις δεν διαπιστώθηκαν στην παρούσα υπόθεση. Η Ν. εργαζόταν και είχε επαρκές εισόδημα. Δεν υπήρξε απόδειξη αμέλειας ή κακομεταχείρισης εκ μέρους της. Οι μώλωπες της Α. θα μπορούσαν να έχουν προκύψει εξαιτίας πτώσης ή σε ένα παιχνίδι και ήταν ανεπαρκείς προκειμένου να αποδείξουν κακομεταχείριση. Μια ποινική ανάκριση σχετικά με τις καταγγελίες για κακομεταχείριση είναι ακόμα σε εκκρεμότητα. Το πόρισμα του διορισμένου από το δικαστήριο εμπειρογνώμονα - ψυχολόγου ότι η Α. ήταν συναισθηματικά πιο κοντά στον πατέρα της και τη γιαγιά της από την πλευρά του πατέρα, παρά στη μητέρα της, δεν μπορούσε να ληφθεί υπόψη, ελλείπει διαπιστωμένων γεγονότων κακομεταχείρισης από τη μητέρα. Ως εκ τούτου, ήταν προς το βέλτιστο συμφέρον της Α. να ζει με τη μητέρα της.

15. Στις 20 Μαΐου 2011, η Αρχή Παιδικής Μέριμνας επισήμανε ότι η Α. επιθυμούσε να ζήσει με τον πατέρα της. Μια επιθεώρηση του διαμερίσματος του προσφεύγοντα είχε

αποκαλύπτει ότι είχαν δημιουργηθεί όλες οι προϋποθέσεις για την ομαλή ανάπτυξη της Α. από τον προσφεύγοντα. Ως εκ τούτου, η Αρχή Παιδικής Μέριμνας διαπίστωσε ότι η Α. θα έπρεπε να διαμένει με τον προσφεύγοντα.

16. Στις 22 Ιουνίου 2011, το Ανώτατο Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Buryatiya επικύρωσε την απόφαση της 19ης Μαΐου 2011 μετά από άσκηση έφεσης. Διαπίστωσε ότι, κατά παράβαση της διαδικασίας που προβλέπεται από το νόμο, το Περιφερειακό Δικαστήριο παρέλειψε να εξετάσει τα πορίσματα και τη γνωμοδότηση της Αρχής Παιδικής Μέριμνας. Ως εκ τούτου, το Περιφερειακό Δικαστήριο είχε διαπράξει σοβαρή παράβαση της διαδικασίας. Ωστόσο, δεδομένου ότι η γνωμοδότηση της Αρχής Παιδικής Μέριμνας ήταν συμβουλευτική και όχι υποχρεωτική για το δικαστήριο, η παράλειψη να ληφθεί υπόψη η γνωμοδότηση αυτή δεν δικαιολογεί επανεξέταση της απόφασης, η οποία ήταν ορθή ως προς την ουσία.

17. Στις 30 Ιουνίου 2011, η Περιφερειακή Ανακριτική Επιτροπή του Oktyabrskiy κίνησε την ποινική δίωξη σχετικά με την εικαζόμενη κακομεταχείριση και σεξουαλική κακοποίηση της Α.

18. Δεδομένου ότι ο προσφεύγων συνέχισε να παρακρατεί την Α., η Ν. υπέβαλε αίτημα στο Περιφερειακό Δικαστήριο του Oktyabrskiy για μια σειρά ασφαλιστικών μέτρων, απαιτώντας από τον προσφεύγοντα να επιστρέψει την Α. σε αυτή.

19. Στις 29 Νοεμβρίου 2011 το Περιφερειακό Δικαστήριο του Oktyabrskiy ικανοποίησε το αίτημα της Ν. Έκρινε ότι ο προσφεύγων είχε αρνηθεί να συμμορφωθεί με την απόφαση της 19ης Μαΐου 2011, που επικυρώθηκε μετά από έφεση. Διέταξε, σε συμμόρφωση με την απόφαση αυτή, ότι ο προσφεύγων θα έπρεπε να επιστρέψει την Α. στη Ν. Στις 30 Ιανουαρίου 2012, το Ανώτατο Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Buryatiya επικύρωσε αυτή τη μετά από έφεση απόφαση.

20. Σε αδιευκρίνιστη ημερομηνία, ο προσφεύγων, για δεύτερη φορά, υπέβαλε αίτημα στο Περιφερειακό Δικαστήριο του Oktyabrskiy για έκδοση εντολής για τη διαμονή του παιδιού σε σχέση με την Α., ζητώντας ταυτόχρονα να περιοριστεί η γονική μέριμνα της Ν. επί της Α.

21. Στις 23 Ιανουαρίου 2012, το Περιφερειακό Δικαστήριο του Oktyabrskiy απέρριψε την προσφυγή και επιβεβαίωσε την προηγούμενη απόφασή του ότι η Α. θα έπρεπε να

ζει με τη μητέρα της, επικαλούμενο τους ίδιους λόγους όπως και στην απόφαση της 19ης Μαΐου 2011. Το δικαστήριο δεν διαπίστωσε λόγους προκειμένου να περιορίσει τη γονική μέριμνα της Ν. επί της Α. Στις 2 Απριλίου 2012, το Ανώτατο Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Buryatiya επικύρωσε την απόφαση επί της έφεσης.

22. Στις 13 Μαρτίου 2012, η Ν. απήγαγε την Α. από τον προσφεύγοντα. Από τότε δεν επιτρέπει στον προσφεύγοντα να δει την κόρη του.

23. Στις 20 Μαρτίου 2012, η Α. εξετάστηκε και πάλι από τον ανακριτή, επικουρούμενο από έναν ψυχολόγο. Είπε ότι της άρεσε να ζει με τη μητέρα της και ότι η μητέρα της τη μεταχειριζόταν καλά.

24. Στις 23 Απριλίου 2012, η Α. εξετάστηκε από μια ομάδα ψυχολόγων που διορίστηκαν από τον ανακριτή, στο πλαίσιο της ποινικής δίωξης. Διαπίστωσαν ότι η Α. δεν έπασχε από οποιαδήποτε διανοητική καθυστέρηση ή διαταραχή. Ωστόσο, λόγω της ηλικίας της, του επιπέδου ανάπτυξης και της ευαισθησίας της σε εξωτερικές επιρροές, δεν ήταν σε θέση να δώσει αξιόπιστες μαρτυρίες σχετικά με τις σχέσεις της με τη μητέρα της, τον πατέρα της ή το νέο σύντροφο της μητέρας της.

25. Στις 30 Απριλίου 2013, η Περιφερειακή Ανακριτική Επιτροπή του Oktyabrskiy έπαυσε την ποινική δίωξη, κρίνοντας ότι δεν υπήρχαν αποδεικτικά στοιχεία κακομεταχείρισης ή σεξουαλικής κακοποίησης. Οι μώλωπες θα μπορούσαν να είχαν προκληθεί από πτώση. Σύμφωνα με τους ειδικούς, οι καταθέσεις της Α. ως προς το ότι ο σύντροφός της μητέρας της της είχε φερθεί άσχημα ήταν αναξιόπιστες. Οι μάρτυρες δεν ήταν σε θέση να παράσχουν οποιαδήποτε πληροφορία που να επιβεβαιώνει τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα για παιδική κακοποίηση.

Β. Η αφαίρεση της πατρότητας και τα γεγονότα που ακολούθησαν

26. Ο προσφεύγων, για τρίτη φορά, υπέβαλε αίτημα στο Περιφερειακό Δικαστήριο του Oktyabrskiy για έκδοση εντολής διαμονής σε σχέση με την Α. Ζήτησε, επίσης, να αφαιρεθεί η γονική μέριμνα της Α από τη Ν.

27. Ενώ εκκρεμούσαν οι ανωτέρω διαδικασίες, η Ν. κατέθεσε προσφυγή στο Περιφερειακό Δικαστήριο του Oktyabrskiy, αμφισβητώντας την πατρότητα του προσφεύγοντα επί της Α. και ζητώντας να διαγραφεί το όνομά του από το πιστοποιητικό γέννησης της Α. και να αλλάξει το οικογενειακό όνομα και το

πατρώνυμο της Α.

28. Στις 23 Ιουλίου 2012, ένα τεστ πατρότητας DNA απέδειξε ότι ο προσφεύγων δεν ήταν ο βιολογικός πατέρας της Α.

29. Στις 18 Σεπτεμβρίου 2012, το Περιφερειακό Δικαστήριο του Oktyabrskiy ικανοποίησε τις αξιώσεις της Ν. Διαπίστωσε ότι ο προσφεύγων δεν ήταν ο βιολογικός πατέρας Α. και αφαίρεσε την πατρότητά του επ' αυτής. Διέταξε να διαγραφεί το όνομα του προσφεύγοντα από το πιστοποιητικό γέννησης της Α. και το οικογενειακό όνομα και το πατρώνυμο της Α. να αλλάξουν σε ένα οικογενειακό όνομα και πατρώνυμο που να μην σχετίζονται με τον προσφεύγοντα. Στις 19 Νοεμβρίου 2012, το Ανώτατο Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Buryatiya επικύρωσε την απόφαση επί της έφεσης.

30. Στις 16 Ιανουαρίου 2013, το Περιφερειακό Δικαστήριο του Oktyabrskiy διέκοψε τη διαδικασία σχετικά με την προσφυγή του προσφεύγοντα για την έκδοση εντολής για τη διαμονή του παιδιού και εντολής αφαίρεσης της γονικής μέριμνας επί της Α από τη Ν. Το Δικαστήριο έκρινε ότι ο προσφεύγων δεν ήταν ο βιολογικός πατέρας της Α. και ότι, ως εκ τούτου, δεν ήταν σε θέση, βάσει του εθνικού δικαίου, να καταθέτει αστικές αγωγές σχετικά με τη γονική μέριμνα της Α. ή για τις διευθετήσεις σχετικά με τη διαμονή της Α. Ο προσφεύγων ήταν απών από την επ' ακροατηρίου συζήτηση επειδή ήταν άρρωστος.

31. Στις 27 Φεβρουαρίου 2013, το Ανώτατο Δικαστήριο της Δημοκρατίας της Buryatiya επικύρωσε την απόφαση επί της έφεσης. Σύμφωνα με τον προσφεύγοντα, αυτός δεν είχε ενημερωθεί για την ημερομηνία της επ' ακροατηρίου συζήτησης. Ούτε είχε ενημερωθεί για την απόφαση επί της έφεσης μέχρι τις 12 Μαρτίου 2013.

32. Στις 31 Μαΐου 2013, ένας δικαστής του Ανώτατου Δικαστηρίου της Δημοκρατίας της Buryatiya αρνήθηκε να παραπέμψει την αίτηση αναίρεσης του προσφεύγοντα στο Προεδρείο του εν λόγω Δικαστηρίου προς εξέταση, διαπιστώνοντας μη σημαντικές παραβιάσεις του ουσιαστικού ή δικονομικού δικαίου, οι οποίες επηρέασαν την έκβαση της δίκης. Επισήμανε, ειδικότερα, πως υπήρχε μια απόδειξη στη δικογραφία ότι είχε σταλεί στον προσφεύγοντα μια επιστολή, στις 7 Φεβρουαρίου 2013, ενημερώνοντάς τον για την ημερομηνία της επ' ακροατηρίου συζήτησης της έφεσης. Πληροφορίες σχετικά με την ημερομηνία επ' ακροατηρίου συζήτησης είχαν, επίσης, δημοσιευθεί

στην επίσημη ιστοσελίδα του δικαστηρίου. Ο προσφεύγων είχε, επομένως, δεόντως ενημερωθεί για την ημερομηνία επ' ακροατηρίου συζήτησης της έφεσης.

II. ΣΥΝΑΦΕΣ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

33. Ο Οικογενειακός Κώδικας προβλέπει ότι οι γονείς ενεργούν για λογαριασμό του παιδιού και υπερασπίζονται τα δικαιώματα και τα συμφέροντα του παιδιού σε όλες τις σχέσεις του με φυσικά ή νομικά πρόσωπα. Δρουν *αυτεπάγγελτα* ως νόμιμοι εκπρόσωποι του παιδιού σε δικαστικές διαδικασίες (άρθρο 64, παράγραφος 1).

34. Σε περίπτωση χωρισμού των γονέων, οι διευθετήσεις για τη διαμονή του παιδιού καθορίζονται με μεταξύ τους συμφωνία. Εάν δεν μπορεί να επιτευχθεί μια τέτοια συμφωνία, οι διευθετήσεις για τη διαμονή του παιδιού καθορίζονται με δικαστική απόφαση, λαμβάνοντας υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και την άποψή του επί του θέματος. Ειδικότερα, το δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει υπόψη τους δεσμούς του παιδιού έναντι καθενός από τους γονείς και τα αδέρφια του, τη σχέση ανάμεσα στο παιδί και καθένα από τους γονείς, την ηλικία του παιδιού, την ηθική και τις λοιπές προσωπικές ιδιότητες των γονέων και τις δυνατότητες που έχει καθένας από αυτούς για τη δημιουργία συνθηκών για την ανατροφή και την ανάπτυξη του παιδιού (όπως το επάγγελμα του κάθε γονέα, το ωράριο εργασίας, η οικονομική και οικογενειακή κατάσταση, κλπ) (άρθρο 65, παράγραφος 3).

35. Ο γονέας που διαμένει χωριστά από το παιδί δικαιούται να διατηρεί επαφή με το παιδί και να συμμετέχει στην ανατροφή και την εκπαίδευσή του. Ο γονέας με τον οποίο κατοικεί το παιδί δεν μπορεί να εμποδίζει την επαφή του παιδιού με τον άλλο γονέα, εκτός αν μια τέτοια επαφή υπονομεύει τη σωματική ή ψυχική υγεία ή την ηθική ανάπτυξη του παιδιού (άρθρο 66, παράγραφος 1).

36. Ένα παιδί δικαιούται να διατηρεί επαφή με τους γονείς, παππούδες και γιαγιάδες, αδελφούς, αδελφές και λοιπούς συγγενείς του. Το διαζύγιο, ο χωρισμός ή η ακύρωση του γάμου των γονέων δεν έχουν καμία επίπτωση στα δικαιώματα του παιδιού. Ειδικότερα, στην περίπτωση της χωριστής κατοικίας των γονέων, το παιδί δικαιούται να διατηρεί επαφή και με τους δύο (άρθρο 55, παράγραφος 1).

37. Οι παππούδες και γιαγιάδες, οι αδελφοί, οι αδελφές και οι λοιποί συγγενείς δικαιούνται να διατηρούν επαφή με το παιδί. Εάν οι γονείς ή ένας από αυτούς,

εμποδίζουν τους στενούς συγγενείς από το να δουν το παιδί, η Αρχή Παιδικής Μέριμνας μπορεί να διατάξει να διατηρηθεί η επαφή μεταξύ του παιδιού και του εν λόγω συγγενή. Αν οι γονείς δεν συμμορφώνονται με την εντολή της Αρχής Παιδικής Μέριμνας, ο εν λόγω συγγενής ή η αρχή παιδικής μέριμνας μπορούν να υποβάλουν αίτημα σε ένα δικαστήριο για μια έκδοση εντολής επικοινωνίας. Το δικαστήριο πρέπει να λαμβάνει μια απόφαση προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και πρέπει να λαμβάνει υπόψη την άποψη του παιδιού. Αν οι γονείς δεν συμμορφώνονται με την εντολή επικοινωνίας που εκδίδεται από δικαστήριο, μπορούν να θεωρηθούν υπεύθυνοι σύμφωνα με το νόμο (άρθρο 67).

38. Το δικαστήριο μπορεί να αφαιρέσει από ένα γονέα τη γονική μέριμνα, κατόπιν αιτήματος του άλλου γονέα, ενός κηδεμόνα, του εισαγγελέα ή των κοινωνικών υπηρεσιών, εφόσον, μεταξύ άλλων, ο γονέας κακομεταχειρίζεται το παιδί, καταφεύγοντας σε σωματική ή ψυχολογική βία ή σεξουαλική κακοποίηση (άρθρα 69 και 70, παράγραφος 1).

39. Το δικαστήριο μπορεί να περιορίσει τη γονική μέριμνα ενός γονέα και να απομακρύνει το παιδί από τη φροντίδα του γονέα, προς το συμφέρον του παιδιού, κατόπιν αιτήματος ενός στενού συγγενή, των κοινωνικών υπηρεσιών, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων ή ενός εισαγγελέα. Η γονική μέριμνα μπορεί να περιορίζεται στις περιπτώσεις όπου ο γονέας αποτελεί κίνδυνο για το παιδί (άρθρο 73).

40. Η μητρότητα ή πατρότητα ενός παιδιού μπορεί να προσβληθεί ενώπιον δικαστηρίου από το άτομο που καταχωρείται στο πιστοποιητικό γέννησης του παιδιού ως η μητέρα ή ο πατέρας του, από τη βιολογική μητέρα ή τον πατέρα του παιδιού, από το ίδιο το παιδί, μόλις φθάσει την ηλικία της ενηλικιότητας, από τον κηδεμόνα του παιδιού ή, εάν ο γονέας του παιδιού είναι νομικά ανίκανος, από τον κηδεμόνα του γονέα (άρθρο 52, παράγραφος 1).

III. ΣΥΝΑΦΕΣ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

A. Έγγραφα των Ηνωμένων Εθνών

41. Το άρθρο 3 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, που εγκρίθηκε το 1989 από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών και επικυρώθηκε από τη Ρωσία το 1990, προβλέπει τα εξής:

«1. Σε όλες τις ενέργειες που αφορούν στα παιδιά, είτε αυτές αναλαμβάνονται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς κοινωνικής πρόνοιας, δικαστήρια, διοικητικές αρχές ή νομοθετικά όργανα, το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη.

2. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να διασφαλίζουν στο παιδί την προστασία και τη φροντίδα που απαιτούνται για την ευημερία του, λαμβάνοντας υπόψη τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των γονέων του, των επιτρόπων του ή των λοιπών ατόμων που είναι νόμιμα υπεύθυνοι για αυτό, και, για το σκοπό αυτό, πρέπει να λαμβάνουν όλα τα κατάλληλα νομοθετικά και διοικητικά μέτρα ...»

42. Το άρθρο 9 προβλέπει, καθόσον μας ενδιαφέρει, τα εξής:

«1. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη μεριμνούν ώστε το παιδί να μην αποχωρίζεται από τους γονείς του παρά τη θέλησή τους, εκτός εάν οι αρμόδιες αρχές, βάσει δικαστικού έλεγχου, κρίνουν, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία και διαδικασίες, ότι ο χωρισμός αυτός απαιτείται για το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Μια τέτοια απόφαση μπορεί να είναι αναγκαία σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, όπως αυτή που αφορά κακοποίηση ή παραμέληση του παιδιού από τους γονείς, ή εκείνη όπου οι γονείς ζουν χωριστά και πρέπει να ληφθεί μια απόφαση σχετικά με τον τόπο κατοικίας του παιδιού...

3. Τα Συμβαλλόμενα Κράτη σέβονται το δικαίωμα του παιδιού που ζει χωριστά από το ένα ή και τους δύο γονείς να διατηρεί προσωπικές σχέσεις και άμεση επαφή και με τους δύο γονείς, σε τακτική βάση, εκτός εάν αυτό είναι αντίθετο με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού ...»

43. Στο Γενικό Σχόλιό του αριθ. 14 (2013), σχετικά με το δικαίωμα του παιδιού τα βέλτιστα συμφέροντά του να αποτελούν πρωταρχικό μέλημα (άρθρο 3, παράγραφος 1), που εγκρίθηκε στις 29 Μαΐου 2013 (CRC / C / GC / 14), η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού δήλωσε, μεταξύ άλλων, τα εξής:

«13. Κάθε Συμβαλλόμενο Κράτος πρέπει να σέβεται και να εφαρμόζει το δικαίωμα του παιδιού να αξιολογούνται και να θεωρούνται ως πρωταρχικό μέλημα τα συμφέροντά του, και έχει την υποχρέωση να λαμβάνει όλα τα αναγκαία, σκόπιμα και συγκεκριμένα μέτρα για την πλήρη εφαρμογή του δικαιώματος αυτού.

14. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, ορίζει ένα πλαίσιο με τρεις διαφορετικούς τύπους υποχρεώσεων για τα Συμβαλλόμενα Κράτη:

(α) Την υποχρέωση να διασφαλίζουν ότι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού *ενσωματώνεται κατάλληλα και εφαρμόζεται με συνέπεια* σε κάθε μέτρο που λαμβάνεται από ένα δημόσιο φορέα, ιδιαίτερα σε όλα τα μέτρα εφαρμογής, τις διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες που έχουν άμεσο ή έμμεσο αντίκτυπο στα παιδιά,

(β) Την υποχρέωση να διασφαλίζουν ότι όλες οι δικαστικές και διοικητικές αποφάσεις, καθώς και οι πολιτικές και η νομοθεσία που αφορούν στα παιδιά καταδεικνύουν ότι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού ήταν το πρωταρχικό μέλημα. Αυτό περιλαμβάνει και την περιγραφή του τρόπου που έχουν εξεταστεί και αξιολογηθεί τα συμφέροντα, και τι βάρος έχει αποδοθεί σε αυτά στην απόφαση ...

15. Προκειμένου να διασφαλιστεί η συμμόρφωση, τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα πρέπει να αναλάβουν μια σειρά από μέτρα εφαρμογής, σύμφωνα με τα άρθρα 4, 42 και 44, παράγραφος 6, της Σύμβασης, και να διασφαλίσουν ότι το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού θα αποτελεί το πρωταρχικό μέλημα σε όλες τις δράσεις, συμπεριλαμβανομένων και των εξής:

(α) Της αναθεώρησης και, όπου απαιτείται, της τροποποίησης της εθνικής νομοθεσίας και άλλων πηγών του δικαίου, έτσι ώστε να ενσωματώσουν το άρθρο 3, παράγραφος 1, και να διασφαλίζουν ότι η υποχρέωση εξέτασης του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού αντανakλάται και εφαρμόζεται σε όλες τις εθνικές νομοθετικές και κανονιστικές διατάξεις, την επαρχιακή ή εδαφική νομοθεσία, τους κανόνες που διέπουν τη λειτουργία των ιδιωτικών ή δημόσιων φορέων που παρέχουν υπηρεσίες ή έχουν αντίκτυπο στα παιδιά, καθώς και τη δικαστική και διοικητική διαδικασία σε οποιοδήποτε επίπεδο, τόσο ως ουσιαστικό δικαίωμα όσο και ως διαδικαστικός κανόνας ...

(γ) Της δημιουργίας μηχανισμών και διαδικασιών για καταγγελίες, ένδικα μέσα ή αποκατάσταση, προκειμένου να αξιοποιηθεί πλήρως το δικαίωμα του παιδιού για κατάλληλη ενσωμάτωση του βέλτιστου συμφέροντός του ή και συνεπή εφαρμογή σε όλα τα μέτρα εφαρμογής, διοικητικές και δικαστικές διαδικασίες που το αφορούν και που έχουν αντίκτυπο σε αυτό ...

29. Όσον αφορά στις αστικές υποθέσεις, το παιδί μπορεί να υπερασπίζεται τα συμφέροντά του απευθείας ή μέσω αντιπροσώπου, στην περίπτωση της πατρότητας, της παιδικής κακοποίησης ή παραμέλησης, της οικογενειακής επανένωσης, της διαμονής, κ.λπ. Το παιδί μπορεί να επηρεαστεί από τη δίκη, για παράδειγμα, στις διαδικασίες που αφορούν στην υιοθεσία ή το διαζύγιο, τις αποφάσεις σχετικά με την κηδεμονία, την κατοικία, την επαφή ή άλλα θέματα που έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη ζωή και την ανάπτυξη του παιδιού, καθώς και στις διαδικασίες παιδικής κακοποίησης ή παραμέλησης. Τα δικαστήρια πρέπει να προβλέπουν την εξέταση του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού σε όλες αυτές τις καταστάσεις και αποφάσεις, είτε διαδικαστικού είτε ουσιαστικού χαρακτήρα, και πρέπει να αποδεικνύουν ότι το έχουν κάνει αποτελεσματικά ...

36. Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη στην υιοθέτηση όλων των μέτρων εφαρμογής. Οι λέξεις «πρέπει να» ορίζουν μια ισχυρή νομική υποχρέωση για τα Κράτη και σημαίνουν ότι τα Κράτη δεν μπορούν να ασκούν διακριτική ευχέρεια ως προς το αν το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού πρέπει να αξιολογηθεί και να του αποδοθεί το κατάλληλο βάρος ως πρωταρχικό μέλημα σε κάθε δράση που αναλαμβάνεται ...

60. Η αποτροπή του χωρισμού της οικογένειας και η διατήρηση της ενότητας της οικογένειας είναι σημαντικά συστατικά του συστήματος προστασίας των παιδιών, και βασίζονται στο δικαίωμα που προβλέπεται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, το οποίο απαιτεί «ότι ένα παιδί δεν πρέπει να χωρίζεται από τους γονείς του παρά τη θέλησή του, εκτός εάν [...] αυτός ο χωρισμός απαιτείται για το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού». Επιπλέον, το παιδί που χωρίζεται από τον έναν ή και τους δύο γονείς δικαιούται «να διατηρεί προσωπικές σχέσεις και απευθείας επαφή και με τους δύο γονείς, σε τακτική βάση, εκτός εάν αυτό είναι αντίθετο με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού» (άρθρο 9, παρ. 3). Αυτό επεκτείνεται και σε κάθε άτομο που κατέχει τα δικαιώματα κηδεμονίας, τους νομικούς ή εθιμικούς κύριους φροντιστές, τους θετούς γονείς και τα άτομα με τα οποία το παιδί έχει μια ισχυρή προσωπική σχέση ...»

B. Υλικό συγκριτικού δικαίου

44. Το άρθρο 371-4 του Γαλλικού Αστικού Κώδικα ορίζει ότι, αν το απαιτούν τα

συμφέροντα του παιδιού, ο δικαστής οικογενειακών υποθέσεων καθορίζει τις λεπτομέρειες της σχέσης μεταξύ του παιδιού και οποιουδήποτε άλλου άτομου, είτε συγγενούς είτε όχι, το οποίο έχει διαμείνει με ένα σταθερό τρόπο με το παιδί και έναν από τους γονείς του, έχει συμμετάσχει στην εκπαίδευση του παιδιού, την καθημερινή φροντίδα ή διαμονή και έχει αναπτύξει διαρκείς συναισθηματικούς δεσμούς μαζί του.

45. Το άρθρο 1685 του Γερμανικού Αστικού Κώδικα προβλέπει ότι οποιαδήποτε άτομα με τα οποία το παιδί έχει στενούς δεσμούς μπορούν να διεκδικήσουν δικαιώματα επικοινωνίας εάν έχουν ή είχαν πραγματική ευθύνη για το παιδί (κοινωνική και οικογενειακή σχέση) και αν αυτό εξυπηρετεί το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Σε γενικές γραμμές, πρέπει να υποτεθεί ότι πραγματική ευθύνη έχει αναληφθεί αν το άτομο έχει ζήσει για μεγάλο χρονικό διάστημα σε οικιακή κοινωνία με το παιδί.

46. Το άρθρο 10 του Νόμου του Ηνωμένου Βασιλείου του 1989 περί Τέκνων προβλέπει ότι τα δικαιώματα επικοινωνίας μπορούν να ζητηθούν, ειδικότερα, από οποιοδήποτε μέρος ενός γάμου (είτε υφίστανται είτε όχι), σε σχέση με το οποίο το παιδί είναι παιδί της οικογένειας, από τον ανάδοχο γονέα ή οποιονδήποτε συγγενή με τον οποίο το παιδί έχει ζήσει για χρονικό διάστημα τουλάχιστον ενός έτους αμέσως πριν την προσφυγή, ή από οποιοδήποτε άτομο με το οποίο το παιδί έχει ζήσει για χρονικό διάστημα τουλάχιστον τριών ετών.

Ο ΝΟΜΟΣ

Ι. ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 8 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

47. Ο προσφεύγων κατήγγειλε ότι η αφαίρεση της πατρότητας του είχε στερήσει το δικαίωμα να διατηρεί επαφή με την κόρη του και να υπερασπίζεται τα συμφέροντά της στο δικαστήριο. Επικαλέστηκε το άρθρο 8 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«1. Καθένας δικαιούται σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας του.

2. Δεν επιτρέπεται να υπάρξει παρέμβαση από δημόσια αρχή κατά την άσκηση του δικαιώματος αυτού, εκτός εάν είναι σύμφωνη με το νόμο και είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία, προς το συμφέρον της εθνικής ασφάλειας, της δημόσιας ασφάλειας ή της οικονομικής ευημερίας της χώρας, για την αποτροπή της διασάλευσης της τάξης ή του εγκλήματος, την προστασία της υγείας ή της ηθικής, ή την προστασία

των δικαιωμάτων και ελευθεριών των άλλων.»

A. Επί του παραδεκτού

48. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η καταγγελία αυτή δεν είναι προδήλως αβάσιμη, κατά την έννοια του άρθρου 35, παράγραφος 3 (α) της Σύμβασης. Περαιτέρω επισημαίνει ότι δεν είναι απαράδεκτη για οποιουδήποτε άλλους λόγους. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Τα επιχειρήματα των διαδίκων

49. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι ένα τεστ DNA απέδειξε ότι ο προσφεύγων δεν ήταν ο βιολογικός πατέρας της Α. Η εξέταση είχε πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται από το νόμο και τα ρωσικά δικαστήρια την είχαν αποδεχτεί ως παραδεκτή και αξιόπιστο αποδεικτικό στοιχείο το οποίο παρείχε επαρκή βάση για την απόφαση αφαίρεσης της πατρότητας του προσφεύγοντα επί της Α. Δεν υπήρχε κανένας λόγος αμφιβολίας για την ακρίβεια του τεστ DNA.

50. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η αφαίρεση της πατρότητας ήταν συμβατή με τη Σύμβαση, στις περιπτώσεις που είχε αποδειχθεί ότι ο «νόμιμος» πατέρας ενός παιδιού δεν ήταν ο βιολογικός πατέρας. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο σεβασμός της οικογενειακής ζωής απαιτούσε να υπερισχύει η βιολογική και κοινωνική πραγματικότητα ενός νομικού τεκμηρίου πατρότητας (βλέπε υπόθεση *Kroon και Λοιποί κατά Ολλανδίας*, 27 Οκτωβρίου 1994, παράγραφος 40, Σειρά Α, αριθ. 297-C, και υπόθεση *Shofman κατά Ρωσίας*, αριθ. 74826/01, παράγραφος 44, 24 Νοεμβρίου 2005). Επιπλέον, η απόφαση αφαίρεσης της πατρότητας του προσφεύγοντα επί της Α. είχε μια βάση στην εθνική νομοθεσία, δηλαδή στο άρθρο 52 του Οικογενειακού Κώδικα (βλέπε παράγραφο 40 ανωτέρω), το οποίο δεν έθετε καμία προθεσμία για την άσκηση αγωγής για αμφισβήτηση της πατρότητας ενός παιδιού.

51. Η Κυβέρνηση υποστήριξε, περαιτέρω, ότι, βάσει της ρωσικής νομοθεσίας, μόνο οι στενοί συγγενείς - γονείς, παππούδες και γιαγιάδες, προπαππούδες και προγιαγιάδες, αδέρφια, θείοι, θείες και ξαδέλφια - δικαιούνται να διατηρούν επαφή με ένα παιδί (βλέπε παράγραφο 37 ανωτέρω). Δεδομένου ότι η πατρότητα του προσφεύγοντα επί της Α. είχε αφαιρεθεί, αυτός δεν είχε κανένα δικαίωμα, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία,

να διατηρεί επαφή μαζί της. Η Κυβέρνηση επισήμανε, εν προκειμένω, ότι ο προσφεύγων ουδέποτε είχε υποβάλει αίτημα σε ένα δικαστήριο για την έκδοση εντολής επικοινωνίας. Οπωσδήποτε, δεδομένου ότι υπήρχε μια διαμάχη μεταξύ του προσφεύγοντα και της μητέρας της Α., δεν θα ήταν προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού να χορηγηθούν στον προσφεύγοντα δικαιώματα επικοινωνίας (αναφέρθηκαν στην υπόθεση *Nekvedavicius κατά Γερμανίας* (απόφαση), αριθ. 46165/99, 19 Ιουνίου 2003).

52. Η Κυβέρνηση υποστήριξε, επίσης, ότι ο προσφεύγων δεν είχε λόγο, βάσει του εθνικού δικαίου, να υποβάλει αίτημα για έκδοση δικαστικής εντολής που θα αφαιρούσε τη γονική μέριμνα από τη μητέρα της Α.. Η ρωσική νομοθεσία προέβλεπε ότι μόνο ο γονέας, ο κηδεμόνας, ο εισαγγελέας ή οι κοινωνικές υπηρεσίες θα μπορούσαν να υποβάλουν αίτημα για μια τέτοια δικαστική εντολή (βλέπε ανωτέρω, παράγραφο 38). Η απόφαση των εθνικών δικαστηρίων να διακόψει τη διαδικασία ήταν, επομένως, νόμιμη.

53. Τέλος, η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι, σε όλες τις αποφάσεις τους, τα εθνικά δικαστήρια είχαν πάντοτε ως γνώμονα το βέλτιστο συμφέρον της Α. Ειδικότερα, διαπίστωσαν ότι ήταν προς το βέλτιστο συμφέρον της Α. να ανατραφεί από τη μητέρα της.

54. Ο προσφεύγων επέμεινε στους ισχυρισμούς του.

2. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

55. Το Δικαστήριο πρέπει πρώτα να εξετάσει κατά πόσον υπήρχε μια σχέση που ισοδυναμούσε με ιδιωτική ή οικογενειακή ζωή μεταξύ του προσφεύγοντα και της Α., κατά την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης.

56. Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η έννοια της «οικογενειακής ζωής», σύμφωνα με το άρθρο 8 της Σύμβασης, δεν περιορίζεται στις σχέσεις με βάση το γάμο και μπορεί να περιλαμβάνει και άλλους *de facto* «οικογενειακούς» δεσμούς (βλέπε υπόθεση *Anayo κατά Γερμανίας*, αριθ. 20578/07, παράγραφος 55, 21 Δεκεμβρίου 2010, με περαιτέρω παραπομπές). Η ύπαρξη ή μη-ύπαρξη «οικογενειακής ζωής» για τους σκοπούς του άρθρου 8 είναι, ουσιαστικά, ένα πραγματικό ζήτημα, ανάλογα με την πραγματική ύπαρξη, στην πράξη, στενών προσωπικών δεσμών (βλέπε υπόθεση *K και T κατά Φινλανδίας* [GC], αριθ. 25702/94, παράγραφος 150, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων 2001-VII). Παρά το γεγονός ότι, κατά κανόνα, η συμβίωση μπορεί να αποτελεί προϋπόθεση για μια τέτοια σχέση, κατ' εξαίρεση και άλλοι παράγοντες μπορούν, επίσης, να χρησιμεύσουν προκειμένου να αποδειχθεί ότι μια σχέση έχει επαρκή σταθερότητα ώστε να δημιουργήσει de facto «οικογενειακούς δεσμούς» (βλέπε υπόθεση *Kroon και Λοιποί κατά Ολλανδίας*, όπως αναφέρεται ανωτέρω, παράγραφος 30).

57. Το Δικαστήριο έχει ήδη κρίνει ότι η σχέση μεταξύ της ανάδοχης οικογένειας και του θετού παιδιού που είχαν ζήσει μαζί επί πολλούς μήνες ισοδυναμεί με οικογενειακή ζωή, κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1, παρά την έλλειψη βιολογικής σχέσης μεταξύ τους. Το Δικαστήριο έλαβε υπόψη το γεγονός ότι είχε αναπτυχθεί ένας στενός συναισθηματικός δεσμός μεταξύ της ανάδοχης οικογένειας και του παιδιού, παρόμοιος με εκείνον μεταξύ γονέων και παιδιών, και ότι η ανάδοχη οικογένεια είχε συμπεριφερθεί, από κάθε άποψη, όπως και οι γονείς του παιδιού (βλέπε υπόθεση *Moretti και Benedetti κατά Ιταλίας*, αριθ. 16318/07, παράγραφοι 49-50, 27 Απριλίου 2010, και υπόθεση *Korpf και Liberda κατά Αυστρίας*, αριθ. 1598-1506, παράγραφος 37, 17 Ιανουαρίου 2012).

58. Όσον αφορά στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η Α. γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του γάμου του προσφεύγοντα με τη Ν. και καταχωρήθηκε ως κόρη του. Μη έχοντας αμφιβολίες για την πατρότητα της Α., ο προσφεύγων την ανέθρεψε και της παρέσχε φροντίδα για περισσότερα από πέντε έτη. Όπως διαπιστώθηκε από την Αρχή Παιδικής Μέριμνας και εμπειρογνώμονες ψυχολόγους, υπήρχε στενός συναισθηματικός δεσμός μεταξύ του προσφεύγοντα και της Α. (βλέπε παραγράφους 14 και 15 ανωτέρω). Δεδομένου ότι ο προσφεύγων και η Α. είχαν πιστέψει ότι είναι πατέρας και κόρη για πολλά χρόνια, μέχρι που, τελικά, αποκαλύφθηκε ότι ο προσφεύγων δεν ήταν ο βιολογικός πατέρας της Α., και λαμβάνοντας υπόψη τις στενές προσωπικές σχέσεις μεταξύ τους, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η σχέση τους ισοδυναμεί με οικογενειακή ζωή, κατά την έννοια του άρθρου 8, παράγραφος 1.

59. Το Δικαστήριο θα εξετάσει στη συνέχεια εάν υπήρξε έλλειψη σεβασμού της οικογενειακής ζωής του προσφεύγοντα.

60. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, όταν έχει αποδειχθεί η ύπαρξη ενός οικογενειακού δεσμού, το Κράτος πρέπει, κατ' αρχάς, να ενεργεί με τρόπο υπολογισμένο ώστε να καθιστά δυνατή τη διατήρηση ενεργού αυτού του δεσμού. Η αμοιβαία απόλαυση, από γονέα και παιδί, της συντροφιάς του άλλου αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της οικογενειακής ζωής και τα εθνικά μέτρα που εμποδίζουν αυτή την απόλαυση ισοδυναμούν με παρέμβαση στο δικαίωμα που προστατεύεται από το άρθρο 8 της Σύμβασης (βλέπε, μεταξύ άλλων αρχών, υπόθεση *Monory κατά Ρουμανίας και Ουγγαρίας*, αριθ. 71099/01, παράγραφος 70, 5 Απριλίου 2005, και υπόθεση *K και T κατά Φινλανδίας*, όπως αναφέρεται ανωτέρω, παράγραφος 150).

61. Επιπλέον, αν και ο πρωταρχικός σκοπός του άρθρου 8 είναι η προστασία του ατόμου από αυθαίρετες ενέργειες των δημόσιων αρχών, υπάρχουν, επιπλέον, θετικές υποχρεώσεις συμφυείς με τον αποτελεσματικό «σεβασμό» της οικογενειακής ζωής. Οι υποχρεώσεις αυτές μπορούν να περιλαμβάνουν την υιοθέτηση μέτρων που αποσκοπούν στη διασφάλιση του σεβασμού της οικογενειακής ζωής, ακόμη και στον τομέα των σχέσεων μεταξύ ιδιωτών, συμπεριλαμβανόμενης τόσο της παροχής ενός ρυθμιστικού πλαισίου ενός μηχανισμού εκδίκασης και επιβολής για την προστασία των δικαιωμάτων ατόμων και της υλοποίησης, ανάλογα με την περίπτωση, συγκεκριμένων βημάτων (βλέπε υπόθεση *Glaser κατά Ηνωμένου Βασιλείου*, αριθ. 32346/96, παράγραφος 63, 19 Σεπτεμβρίου 2000).

62. Σε σχέση με την υποχρέωση του Κράτους να εφαρμόζει θετικά μέτρα, το Δικαστήριο έχει επανειλημμένως κρίνει ότι το άρθρο 8 περιλαμβάνει το δικαίωμα του γονέα στη λήψη μέτρων με σκοπό την επανένωση με το παιδί του και την υποχρέωση των εθνικών αρχών να προβαίνουν σε τέτοιες ενέργειες. Αυτό ισχύει, επίσης, για τις περιπτώσεις όπου προκύπτουν διαφορές επικοινωνίας και κατοικίας που αφορούν στα παιδιά, μεταξύ των γονέων ή / και άλλων μελών της οικογένειας του παιδιού (βλέπε υπόθεση *Manic κατά Λιθουανίας*, αριθ. 46600/11, παράγραφος 101, 13 Ιανουαρίου 2015, με περαιτέρω παραπομπές).

63. Στα πλαίσια τόσο των αρνητικών όσο και των θετικών υποχρεώσεων, πρέπει να ληφθεί υπόψη η επίτευξη δίκαιης ισορροπίας μεταξύ των ανταγωνιστικών συμφερόντων του ατόμου και της κοινότητας στο σύνολό της. Και στα δύο πλαίσια, το

Κράτος απολαύει ενός ορισμένου περιθωρίου εκτιμήσεως (βλέπε υπόθεση *Glaser*, όπως αναφέρεται ανωτέρω, παράγραφος 63). Το άρθρο 8 απαιτεί από τις εθνικές αρχές να επιτύχουν μια δίκαιη ισορροπία μεταξύ των συμφερόντων του παιδιού και εκείνων των γονέων και να αποδίδεται, κατά τη διαδικασία εξισορρόπησης, πρωταρχική σημασία στο βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, το οποίο, ανάλογα με τη φύση και τη σοβαρότητά του, μπορεί να υπερισχύει εκείνων των γονέων (βλέπε υπόθεση *Sahin κατά Γερμανίας* [GC], αριθ. 30943/96, παράγραφος 66, Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων 2003-VIII, και υπόθεση *Plaza κατά Πολωνίας*, αριθ. 18830/07, παράγραφος 71, 25 Ιανουαρίου 2011).

64. Στην παρούσα υπόθεση η πατρότητα του προσφεύγοντα έναντι της Α. αφαιρέθηκε και το όνομά του διαγράφηκε από το πιστοποιητικό γέννησης της Α., αφού είχε διαπιστωθεί ότι δεν ήταν ο βιολογικός της πατέρας. Ως αποτέλεσμα αυτού, ο προσφεύγων απώλεσε όλα τα γονικά δικαιώματα επί της Α., συμπεριλαμβανόμενων και των δικαιωμάτων επικοινωνίας. Πράγματι, ο Οικογενειακός Κώδικας προβλέπει ότι μόνο οι γονείς, παππούδες και γιαγιάδες, αδέρφια, αδελφές και λοιποί συγγενείς δικαιούνται να διατηρούν επαφή με ένα παιδί (βλέπε παραγράφους 35 έως 37 ανωτέρω). Όπως επιβεβαιώθηκε από την Κυβέρνηση, ο προσφεύγων δεν δικαιούται, βάσει της εθνικής νομοθεσίας, να διατηρεί επαφή με την Α., επειδή δεν θεωρείται, πλέον, γονέας ή άλλος συγγενής της. Υπό αυτές τις συνθήκες, το Δικαστήριο κρίνει ότι η προσφυγή στο δικαστήριο για έκδοση εντολής επικοινωνίας είναι καταδικασμένη να αποτύχει με βάση το ισχύον εθνικό δίκαιο.

65. Το Δικαστήριο ανησυχεί για την ακαμψία των ρωσικών νομικών διατάξεων που διέπουν τα δικαιώματα επικοινωνίας. Θέτουν έναν εξαντλητικό κατάλογο των ατόμων που δικαιούνται να διατηρούν επαφή με ένα παιδί, χωρίς να προβλέπουν καμία εξαίρεση, ώστε να λαμβάνουν υπόψη την ποικιλία των οικογενειακών καταστάσεων και το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Ως αποτέλεσμα αυτού, ένα άτομο το οποίο, όπως ο προσφεύγων, δεν έχει συγγένεια με το παιδί, αλλά έχει αναλάβει τη φροντίδα του για μεγάλο χρονικό διάστημα και έχει σχηματίσει ένα στενό προσωπικό δεσμό μαζί του, δεν μπορεί να αποκτήσει δικαιώματα επικοινωνίας σε καμία περίπτωση και ανεξάρτητα από το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού. Η Κυβέρνηση δεν ανέφερε οποιουσδήποτε

λόγους για τους οποίους θα έπρεπε να ήταν «αναγκαίο σε μια δημοκρατική κοινωνία» να δημιουργηθεί ένας ανελαστικός κατάλογος των ατόμων που δικαιούνται να διατηρούν επαφή με ένα παιδί και να μην κάνει καμία εξαίρεση στην εφαρμογή της εν λόγω διάταξης, λαμβάνοντας υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού, σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες της κάθε περίπτωσης.

66. Το Δικαστήριο δεν έχει πεισθεί ότι το καλύτερο συμφέρον των παιδιών, στον τομέα των δικαιωμάτων επικοινωνίας, μπορεί να προσδιοριστεί πραγματικά από μια γενική νομική υπόθεση. Λαμβάνοντας υπόψη τη μεγάλη ποικιλία των ενδεχομένων εμπλεκόμενων οικογενειακών καταστάσεων, το Δικαστήριο θεωρεί ότι μια δίκαιη εξισορρόπηση των δικαιωμάτων όλων των εμπλεκόμενων ατόμων απαιτεί την εξέταση των ιδιαίτερων περιστάσεων της υπόθεσης (βλέπε, *τηρουμένων των αναλογιών*, υπόθεση *Schneider κατά Γερμανίας*, αριθ. 17080 / 07, παράγραφος 100, 15 Σεπτεμβρίου 2011). Κατά συνέπεια, το άρθρο 8 της Σύμβασης μπορεί να ερμηνευθεί ότι επιβάλλει στα Κράτη-Μέλη μια υποχρέωση να εξετάζουν, σε κάθε περίπτωση χωριστά, αν είναι προς το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού να διατηρεί επαφή με το άτομο, είτε βιολογικά συγγενικό είτε όχι, το οποίο το έχει φροντίσει για αρκετά μεγάλο χρονικό διάστημα. Αρνούμενη στον προσφεύγοντα το δικαίωμα να διατηρήσει επαφή με την Α., χωρίς οποιαδήποτε εξέταση του ζητήματος εάν η εν λόγω επαφή θα ήταν προς το βέλτιστο συμφέρον της Α., η Ρωσία δεν συμμορφώθηκε με την υποχρέωση αυτή.

67. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι, ως αποτέλεσμα της λειτουργίας του εθνικού δικαίου, ο προσφεύγων είχε αποκλειστεί, πλήρως και αυτομάτως, από τη ζωή της Α., μετά τη αφαίρεση της πατρότητάς του. Ωστόσο, θεωρεί ότι το άτομο που έχει αναθρέψει ένα παιδί για κάποιο χρονικό διάστημα ως δικό του, δεν πρέπει να αποκλειστεί εντελώς από τη ζωή του παιδιού, όταν αποκαλύφθηκε ότι δεν ήταν ο βιολογικός πατέρας του, εκτός εάν υπάρχουν συναφείς λόγοι που σχετίζονται με το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού να το πράξει. Τέτοιοι λόγοι δεν προβλήθηκαν στην προκειμένη περίπτωση. Δεν έχει υποδηλωθεί ποτέ ότι η επικοινωνία με τον προσφεύγοντα θα ήταν επιζήμια για την ανάπτυξη της Α. Αντίθετα διαπιστώθηκε, τόσο από την Αρχή Παιδικής Μέριμνας όσο και από εμπειρογνώμονες ψυχολόγους, ότι υπήρχε ένας ισχυρός αμοιβαίος δεσμός μεταξύ του προσφεύγοντα και της Α. και ότι ο προσφεύγων φρόντιζε καλά το παιδί

(βλέπε παραγράφους 14 και 15 ανωτέρω).

68. Εν όψει των ανωτέρω, το Δικαστήριο καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι αρχές δεν έχουν τηρήσει την υποχρέωσή τους να παρέχουν δυνατότητα διατήρησης των οικογενειακών δεσμών μεταξύ του προσφεύγοντα και της Α. Ο πλήρης και αυτόματος αποκλεισμός του προσφεύγοντα από τη ζωή της Α., μετά τη αφαίρεση της πατρότητάς του λόγω της ανελαστικότητας των διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας - ιδίως η απόρριψη των δικαιωμάτων επικοινωνίας χωρίς να δοθεί η δέουσα προσοχή στο βέλτιστο συμφέρον της Α., ισοδυναμεί, ως εκ τούτου, με έλλειψη σεβασμού της οικογενειακής ζωής του προσφεύγοντα.

Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 8 της Σύμβασης.

II. ΕΙΚΑΖΟΜΕΝΕΣ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ 6, ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ 1 ΚΑΙ 13 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

69. Ο προσφεύγων κατήγγειλε τη διακοπή της δικαστικής διαδικασίας σχετικά με την προσφυγή του για έκδοση εντολής για τη διαμονή του παιδιού και εντολής αφαίρεσης της γονικής μέριμνας από τη μητέρα της Α. Κατήγγειλε, επίσης, την παράλειψη ενημέρωσής του για την επ' ακροατηρίου συζήτηση της έφεσης στις 27 Φεβρουαρίου 2013. Επικαλέστηκε τα άρθρα 6, παράγραφος 1 και 13 της Σύμβασης, τα οποία έχουν ως εξής:

Άρθρο 6, παράγραφος 1

«Για τον προσδιορισμό των αστικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων του ..., ο καθένας δικαιούται μια δίκαιη ... επ' ακροατηρίου συζήτηση ... από [ένα] ... δικαστήριο ...»

Άρθρο 13

«Κάθε άτομο του οποίου τα δικαιώματα και οι ελευθερίες, όπως αναγνωρίζονται στη Σύμβαση, παραβιάζονται, δικαιούται πραγματικού ένδικου μέσου ενώπιον μιας εθνικής αρχής, έστω και αν η παραβίαση έχει διαπραχθεί από άτομα που ενεργούν υπό μια επίσημη ιδιότητα».

70. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι ο προσφεύγων δεν είχε υποβάλει αναίρεση στο Ανώτατο Δικαστήριο της Ρωσικής Ομοσπονδίας κατά της απόφασης, της 16ης Ιανουαρίου 2013, του Περιφερειακού Δικαστηρίου του Oktyabrskiy και των μετέπειτα αποφάσεων έφεσης και αναίρεσης της 27ης Φεβρουαρίου και της 31ης Μαΐου 2013.

Ούτε είχε υποβάλει προσφυγή εποπτικής αναθεώρησης στο Προεδρείο του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Δεν είχε, επομένως, εξαντλήσει τα εθνικά ένδικα μέσα.

71. Η Κυβέρνηση υποστήριξε, περαιτέρω, ότι ο προσφεύγων δεν είχε λόγο, βάσει του εθνικού δικαίου, να υποβάλει προσφυγή για έκδοση δικαστικής εντολής που να αποστερεί τη μητέρα της Α. από τη γονική μέριμνα (βλέπε ανωτέρω, παράγραφο 38) ή μιας εντολής για τη διαμονή του παιδιού. Η απόφαση των εθνικών δικαστηρίων να διακόψουν τη διαδικασία ήταν, επομένως, νόμιμη. Επιπλέον, οι προηγούμενες προσφυγές του προσφεύγοντα για έκδοση εντολής για τη διαμονή του παιδιού είχαν εξεταστεί από τα εθνικά δικαστήρια επί της ουσίας. Ο προσφεύγων είχε, άλλωστε, ενημερωθεί δεόντως για την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 27ης Φεβρουαρίου 2013.

72. Ο προσφεύγων επέμεινε στους ισχυρισμούς του.

73. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η ένσταση της Κυβέρνησης ως προς τη μη εξάντληση των εθνικών ένδικων μέσων σχετίζεται στενά με την ουσία των καταγγελιών του προσφεύγοντα, σύμφωνα με το άρθρο 6, παράγραφος 1 και 13 της Σύμβασης και ότι πρέπει, ως εκ τούτου, να συσχετιστεί με την ουσία. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι οι καταγγελίες θα πρέπει να κηρυχθούν παραδεκτές και κρίνει, ενόψει του ανωτέρω συμπεράσματος βάσει του άρθρου 8, ότι δεν είναι αναγκαίο να εξεταστούν χωριστά οι καταγγελίες του προσφεύγοντα δυνάμει των άρθρων 6, παράγραφος 1 και 13 της Σύμβασης.

III. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

74. Το άρθρο 41 της Σύμβασης προβλέπει:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι έχει υπάρξει παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εθνικό δίκαιο του ενδιαφερόμενου Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους επιτρέπει τη μερική μόνο επανόρθωση, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, δίκαιη ικανοποίηση στο ζημιωθέντα.»

75. Ο προσφεύγων δεν υπέβαλε αίτημα για δίκαιη ικανοποίηση. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν υπάρχει καμία αξίωση να του επιδικαστεί σχετικά οποιοδήποτε ποσό.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Ενώνει* με την ουσία την ένσταση της Κυβέρνησης σχετικά με τη μη εξάντληση των

εθνικών ένδικων μέσων,

2. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή,

3. *Αποφαίνεται* ότι υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 8 της Σύμβασης,

4. *Αποφαίνεται* ότι δεν υπάρχει καμία ανάγκη να εξετάσει τις καταγγελίες βάσει του άρθρου 6, παράγραφος 1 και 13 της Σύμβασης, ούτε, κατά συνέπεια, την προαναφερθείσα προκαταρκτική ένσταση της Κυβέρνησης.

Συντάχθηκε στην αγγλική γλώσσα και κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 16 Ιουλίου 2015, σύμφωνα με το άρθρο 77, παράγραφοι 2 και 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

Søren Nielsen	Isabelle Berro
Γραμματέας	Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση του Αγγλικού πρωτότυπου εγγράφου.

Αθήνα, 15/3/2016

Ο μεταφραστής, Στέφανος Τέφος